

Repetition er indlærings moder, og test af paratviden kan motivere den enkelte elev. Men fremtidens prøveformer skal teste et langt bredere kompetencebegreb uden at tabe undervisningens læringsmål af syne, siger lektor Michael Søgaard Larsen fra DPU. Han anbefaler en vifte af prøveformer, der tester ud fra forskellige dimensioner og kompleksitetsgrader.

Repetitio mater studiorum est

* En giraf har syv halshvirvler. Kartoffelplanten tilhører natskyggefamilien. Blåhvalen er verdens største pattedyr, og en nattergal har det med at sige tjuk, tjuk, tjuk.

Sådan kunne en elevs tankeløse repetition lyde, hvis det danske uddannelsessystem alene havde fokus på fakta og udenadslæren, og hvis prøverne i slutningen af skoleåret kun havde til hensigt at måle netop de færdigheder. I sådan et system ville det være forholdsvis enkelt både at være lærer, elev og prøveansvarlig, for alle ville kende starten, slutningen og målemetoden.

Udfordringerne bliver straks langt større for alle parter, når faktuel viden ikke længere er nok, og samfundet i stedet – som i dag – kræver både sociale kompetencer, demokratisk forståelse, faktuel indsigt og evnen til at tænke selvstændigt.

Hvordan skruer man en prøve sammen i sådan et system, og hvordan reagerer eleverne på en given prøve?

Sidste år henvendte Undervisningsministeriet sig til Danmarks Pædagogiske Universitet og bad et forskerhold om at udarbejde et responsum omkring moderniseringen af prøver i det danske uddannelsessystem. Det blev lektor Michael Søgaard Larsen, der er tilknyttet Danmarks Pædagogiske Bibliotek ved DPU, der sammen med professor Niels Egelund, professor Jens Rasmussen, forskningsleder Poul Skov, lektor Søren Langager og professor Bjarne Wahlgren kiggede nærmere på prøverne, og resultatet blev tankevækkende.

»Jeg vil karakterisere det på den måde, at der ligger betydelige udfordringer og venter med hensyn til en modernisering af prøvesystemet i Danmark,« siger Michael Søgaard Larsen om konklusionen.

Faglighed og kompetence

Selv om prøverne i det danske uddannelsessystem ikke lægger op til så enkelt terperi, tyder det ifølge Michael Søgaard Larsen alligevel på, at prøverne mange steder i uddannelsessystemet har svært ved at følge med undervisningen.

»Undervisningsformen har været i rivende udvikling i de seneste mange år, men det er som om, at

prøvesystemet ikke har udviklet sig i helt samme tempo. Det kan være alvorligt, for det betyder, at der kan komme et misforhold mellem undervisningen og så de prøver, som eleverne skal gennemgå. I gamle dage var undervisningen typisk indholdsstyret, hvorimod den i dag er målstyret. Det betyder, at eleverne i for eksempel folkeskolen har helt konkrete mål, der helst skal være opnået på et bestemt klassestrin. Men det betyder også, at prøverne skal være rettet mod at kunne måle netop de færdigheder, og det kan måske sommetider knibe,« mener Michael Søgaard Larsen.

Undervisningsformen har været i rivende udvikling, men prøvesystemet har ikke udviklet sig i helt samme tempo

I forhold til før i tiden, hvor uddannelsessystemet først og fremmest gik op i de faglige færdigheder, er det i dag en del af undervisningens målsætning, at eleverne skal opnå sociale kompetencer og forståelse af for eksempel de demokratiske spilleregler. Men hvordan måles det?

»Det er bestemt en udfordring. Men man skal undgå at falde i den grøft, der handler om, at bare fordi det er nemmest at måle de faglige kompetencer, så kan vi godt undlade de lidt mere udviklede prøver i sociale kompetencer. Hvis man har den slags kompetencer som mål i undervisningen, så bør det også være en god idé i at prøve eleverne i dem,« siger Michael Søgaard Larsen, der mener, at der ellers kan komme uoverensstemmelse mellem undervisningens indhold og prøverne.

Prøver virker motiverende

I gruppens responsum til Undervisningsministeriet slår de fast, at prøver grundlæggende er en god idé i det danske uddannelsessystem. Dermed tager de et opgør med en udbredt ideologi fra 1970'erne, der tog udgangspunkt i, at prøver ikke var nødvendige for en god indlæring.

»For det første kan prøver i høj grad virke motiverende for den enkelte elev, men motivationen hol-

der kun så længe, at eleven føler, at der er sammenhæng mellem undervisning og prøve. Derudover giver en prøve vigtig information om elevens standpunkt – både til omgivelserne, men også til eleven selv. Går eleven rundt med en drøm om at blive overlæge, kan det være særdeles nyttigt tidligt at erkende, at det måske kræver en ekstra indsats eller måske slet ikke er muligt. Endelig siger man også, at prøver er differentierende og kvalitetskontrollerende, og det er også to vigtige grunde til at afholde prøver,« mener Michael Søgaard Larsen.

Ligesom resten af gruppen, der står bag svarene til Undervisningsministeriet, mener Michael Søgaard Larsen derfor, at man i fremtidens undervisningssystem bør bevare prøverne, men til gengæld forsøge at gøre dem mere tidssvarende, så prøverne lever op til de nye undervisningsmetoder og de nye målsætninger.

Det kan for eksempel ske ved at indføre tre forskellige typer af prøver:

1. De monodimensionelle prøveformer. Typisk prøver, der kun kan løses på en og kun en korrekt måde.
2. De flerdimensionelle prøveformer. Typisk prøver, hvor feltet af mulige løsninger er åbent, men hvor løsningerne dog ligger inden for en defineret faglig ramme.
3. De polydimensionelle prøveformer. Typisk prøver, hvor en lang række komponenter indgår og spiller sammen, og hvor alle komponenter måles og vurderes samtidig.

Polydimensionelle prøveformer

Særligt de polydimensionelle prøveformer kan være hensigtsmæssige at indføre i moderne undervisningsforløb, hvor ikke kun det faglige niveau skal måles.

»Hvis man tager en erhvervsuddannelse, hvor man for eksempel skal lave en elektrisk forsøgsopstilling undervejs i prøven, kan det handle om, hvorvidt eleven forstår den teoretiske baggrund for opstillingen, men under den polydimensionelle prøveform vil man også interessere sig for elevens ►

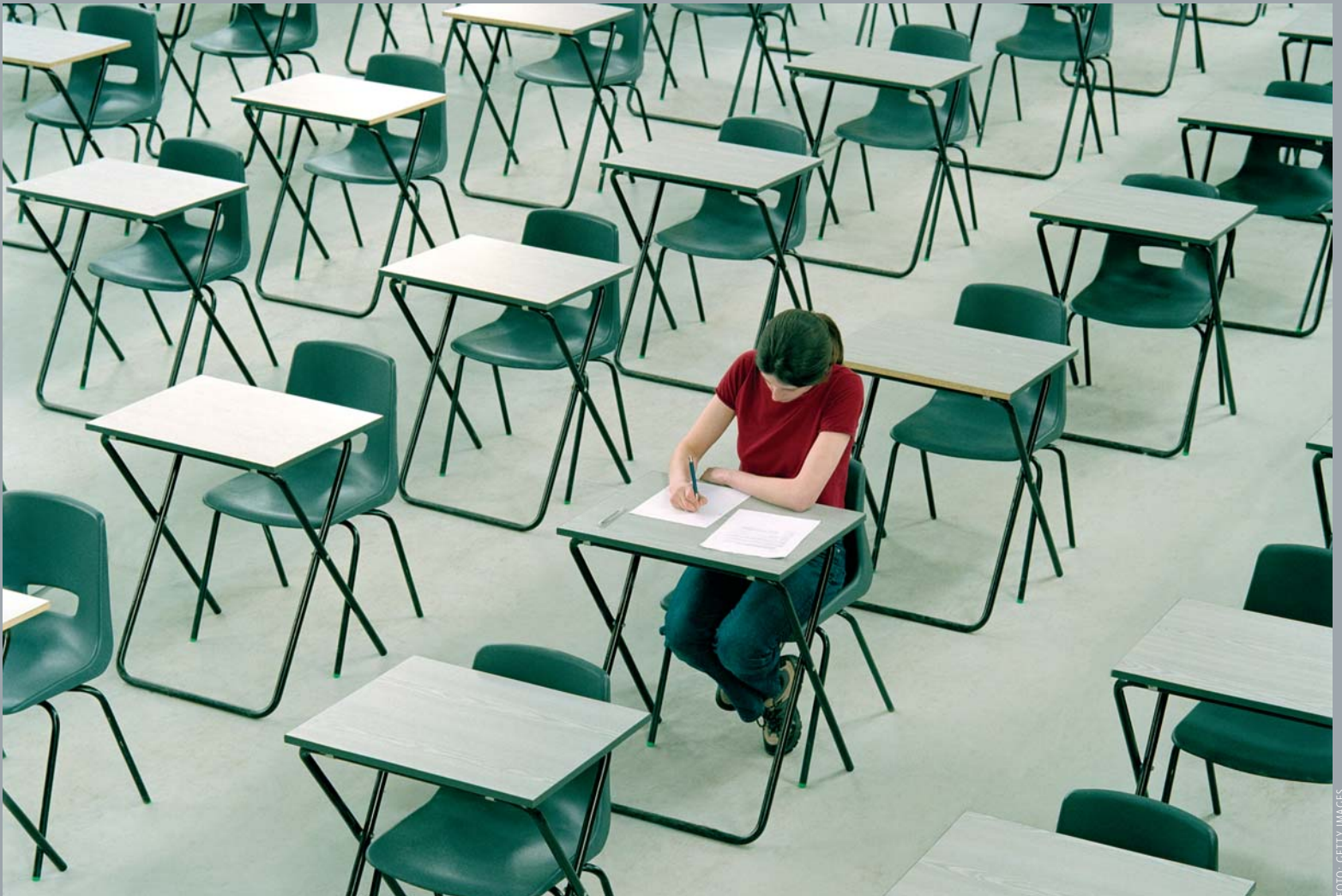

FOTO: GETTY IMAGES

Hvis det skal give mening, at elever og studerende tager plads ved eksamensbordene i fremtiden, kræver det ifølge lektor Michael Søgaard Larsen større overensstemmelse mellem undervisningens indhold og mål og prøvernes design.

13-skalaen til eksamen

Ved årsskiftet forventes Undervisningsministeriets karakterkommission at fremlægge sine anbefalinger om modernisering af 13-skalaen. Kommissionen har professor ved Aarhus Universitet Katherine Richardson som formand og skal blandt andet komme med et bud på, om den 40 år gamle 13-skala skal skiftes ud eller bevares med justeringer.

Ved en konference tidligere på året løftede Katherine Richardson lidt af sløret for retningen i kommissionens arbejde. Hun forklarede, at en moderne karakterskala skal leve op til fire overordnede krav:

- Dokumentation af graden af målopfyldelse,
- Ensartet brug i uddannelsessystemet
- Mulighed for beregning af gennemsnit
- International anvendelighed.

Karakterkommissionens arbejde indgår i regeringens eftersyn af prøve- og eksamensformer i hele uddannelsessystemet, som er beskrevet i oplægget »Modernisering af prøver, eksamener og karakterer«.

- evne til for eksempel at samarbejde eller til simpelt hen at lave en flot opstilling, hvor ledningerne ikke bare hænger og dingler, men er forbundet ordentligt,« siger Michael Søgaard Larsen.

At indføre en polydimensionel prøveform betyder ifølge Michael Søgaard Larsen ikke, at man bør sløjfe den monodimensionelle prøveform, der kan være lettere for eleverne at afkode, og som derfor i nogle tilfælde lægger op til klassisk terperi eller repetition.

»Repetition kan skabe overblik, og det kan bestemt være fornuftigt, og som det hedder i den gamle latinske læresætning 'Repetitio mater studiorum est', så er det sandt, at gentagelsen i sig selv kan være fin for indlæringen. Repetition er bare uhensigtsmæssig, hvis det er et udtryk for, at undervisningen har lagt vægt på de forkerte ting i forhold til prøven, eller hvis gentagelsen sker uden forståelse for indholdet.«

En del af svaret på en modernisering af det danske prøvesystem er derfor ifølge lektor Michael Søgaard Larsen at indføre de tre prøveformer i undervisningsforløb, hvor de hver for sig kan være særligt hensigtsmæssige. Og endelig skal prøverne implementeres nogenlunde ensartet i det danske uddannelsessystem, så man kan sammenligne beslægtede uddannelser – for eksempel på tværs af universiteterne.

»I dag kan prøverne i det samme fag på tværs af universiteterne være endog meget forskellige. Tager man for eksempel en samfundsvidenskabelig uddannelse på Roskilde Universitetscenter som scient. soc., har man haft 13 prøver, hvorimod man efter en samfundsvidenskabelig uddannelse på Københavns Universitet som polit. kan have gennemgået over 30 prøver før endt uddannelse. Samtidig er prøverne meget forskellige i forhold til hinanden, og det er måske lige voldsomt nok, når man tænker på, at det er samme type uddannelse.«

Behov for sammenhæng

Alt i alt står det danske prøvesystem måske ikke ligefrem til dumpekarakter, men der ligger med Michael Søgaard Larsens ord »betydelige udfordringer og venter« med hensyn til en modernisering.

Michael Søgaard Larsen

Michael Søgaard Larsen er lektor på Danmarks Pædagogiske Universitet tilknyttet Danmarks Pædagogiske Bibliotek. Han har kandidatuddannelse og ph.d. i pædagogik fra Københavns Universitet. Han har desuden en dokumentalistuddannelse. Michael Søgaard Larsen har forskningsmæssigt været aktiv på forskellige områder: Unge indvandrere, minoritetsforhold, international uddannelse, voksenuddannelse og brug af IKT i lære- og forskningsprocessen.

»Hvis systemet ikke ændres, kan man frygte, at undervisning og prøver glider længere og længere bort fra hinanden, og det er uheldigt i en globaliseret tid, hvor vi blandt andet skal konkurrere på viden,« siger han.

At en modernisering af prøvesystemet har været så længe undervejs i forhold til den løbende modernisering af undervisningen kan blandt andet skyldes økonomiske overvejelser. Det kan i nogle tilfælde være kostbart at indføre de flerdimensionelle og de polydimensionelle prøveformer, der både tager tid og ofte gør brug af en ekstern censor. I forbindelse med gymnasireformen har man dog lavet forsøg med nye prøveformer, men tiltagene har netop kun været forsøg og altså ikke egentlige permanente ændringer af prøverne.

Foreløbig ser det dog ud til, at responsummet fra DPU har gjort indtryk på Undervisningsministeriet, for flere af gruppens forslag kan genfindes i det oplæg til modernisering af prøver, eksaminer og karakterer, som ministeriet udgav tidligere på året. Også rapporter fra OECD har efterlyst et tættere samspil mellem undervisningsforløb og prøver i uddannelsessystemet. ▲

Erik Bork
asterisk@dpu.dk

Anbefalinger til en modernisering

DPU afleverede sidste år et responsum til Undervisningsministeriet angående modernisering af prøver, eksaminer og karakterer. Af sammenfatningen fremgår det blandt andet at:

- Ændrede undervisningsformer vil næppe slå fuldt igennem, hvis de ikke modsvares af prøveformer og prøveindhold, der harmonerer med kravene i undervisningen.
- Der er god grund til at arbejde videre med udviklingen af en absolut karaktergivning, men man bør være opmærksom på risikoen for en mulig uhensigtsmæssig indsnævring af undervisningen til det lettest målelige.
- Relativ karaktergivning indebærer, at en vis procentdel af eleverne/de studerende skal have de højeste karakterer og en vis procentdel de laveste uanset deres præstationer. Det kan være svært at se logikken i, at en målrettet indsats i undervisningen skulle resultere i en normalfordeling af karaktererne.
- En så bred sammensætning af prøver som muligt i en eksamen – herunder inddragelse af polydimensionelle prøveformer – vil alt andet lige give det bedste billede af de erhvervede kompetencer set i forhold til uddannelsernes overordnede mål.
- Der kan ses betydelige forskydninger i gennemsnittet ved visse eksamenformer, som først og fremmest træffes ved de videregående uddannelser. Dette sker ved prøver, hvori indgår forudgående forløb med vejledning.